

богопізнання. Бог, що пізнається в межах цієї практичної дисципліни – це Трійця Божественних Особистостей, і ця дисципліна є персоналістичною, теоантропологічною та триадологічною трансформацією античної «теології».

Результати проведеного дослідження дають підставу зробити висновок, що філософія грецької патристики є східно-християнським персоналістичним неоплатонізмом і усвідомлювалась мислителями грецької патристики як цілісна система пропедевтичної, світської, теоретичної та містико-практичної філософії, що обґрунтовують одна одну та християнський персоналістичний світогляд. Реконструкція теорії мислителів грецької патристики про структуру філософії, аналіз змісту кожної дисципліни дозволив виявити, що така теорія мала розвинутий характер, наслідувала кращі досягнення платонізму та стоїцизму I–II ст. і античного неоплатонізму III–VI ст. в порядку дисциплін згідно із схемою «етика–фізика–теологія», у викладі цих дисциплін пропедевтичного та теоретичного циклу в класичних творах авторів зрілої патристики філософії грецької патристики, у «духовних вправах» містико-практичного циклу. Теоретична філософія розділялась на антропологію, космологію і теологію. Містико-практична включала добродесний прaxis, споглядання логосів та містичну теологію. Сам принцип розділення на теоретичну і практичну філософії був запозичений з античної філософії не у версії, що панувала в аристотелізмі, а в характерній для стоїцизму інтерпретації. Філософія для мислителів грецької патристики була цілісною системою дисциплін, що охоплювала і античну, і їх власну філософію–теологію. Архітектоніка філософії грецької патристики підкреслює як єдність, так і різницю між різними «філософіями»; дозволяла використовувати як надбання античної філософії взагалі, та логіки зокрема, так і включала в систему філософії «віровчення», теоретичну релігійну філософію та містичну практику; давала систематичну трактовку проблеми співвідношення віровчення, містичної практики та філософсько–теологічної теорії.

Список використаних джерел

1. Andia Y. de. Henfsis: L'Union a Dieu chez Denys l'Aréopagite / Y. de Andia. – Leiden, Kūln, New York: Brill, 1996. – 510 p.
2. Andresen C. The integration of Platonism into Early Christian Theology / C. Andresen // Studia Patristica. 1984. – №15:1. – P.399–410.
3. Lot–Borodine M. La deification de l'homme selon la doctrine des Peres grecs / M. Lot–Borodine. – Paris: Editions du Cerf, 1970. – 170 p.
4. Louth A. St John Damascene. Tradition and originality of Byzantine Theology / A. Louth. – Oxford: Oxford University Press. 2002. – 327 p.
5. Louth A. The Origins of the Christian Mystical Tradition from Plato to Denys / A. Louth. – Oxford: Oxford University Press, 1981. – 213 p.
6. Marrou H.–I. A History of Education in Antiquity. Trans. G. Lamb / H.–I. Marrou. – London: Sheed and Ward, 1956.
7. McGinn B. The Monastic turn and Mysticism // Christian Spirituality. Origins to the Twelfth Century. Eds. B. McGinn, J. Meyendorff / B. McGinn. – New York: Crossroad, 1985. – P.131–185.
8. Sheldon–Williams I.P. The Greek Christian Tradition from the Cappadocians to Maximus and Eriugena // The Cambridge History of Later Greek and Early Medieval Philosophy. Ed. A.H. Armstrong / I.P. Sheldon–Williams. – Cambridge: Cambridge University Press, 1967. – P.425–533.

Khrystokin G. V., PhD, Associate Professor of the Department of Philosophy and Political Science of University of the State Fiscal Service of Ukraine (Ukraine, Irpin), xristokingena@gmail.com

The disciplinary structure of Greek patristic philosophy

This article is devoted to the study of Greek patristic philosophy. The author analyzes the philosophical ideas of thinkers of Greek patristic and argues that the

Greek patristic philosophy is Eastern Christian personalist Neo–Platonism, which was formed in the early patristic period, entered a mature classical forms and scholastic forms in late patristic period. The author shows that Greek patristic philosophy as Eastern Christian Neo–Platonism is an original synthesis of Platonism, Aristotle and Christian religious worldview taken to create a unified system of Christian personalistic metaphysics. Our own philosophy Greek patristic thinkers regarded as a complete system of theoretical and practical mystical philosophies justifying each other and are based on Christian doctrine and patristic logic.

Keywords: philosophy, Greek patristic, Neo–Platonism, theology, contemplation.

Xristokin G. V., кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії та політології, Університет державної фінансової служби України (Україна, Ірпін), xristokingena@gmail.com

Дисциплинарная структура философии греческой патристики

Изучено философию греческой патристики. Автор осуществляет анализ философских взглядов мыслителей греческой патристики и доказывает, что философия греческой патристики является восточно-христианским персоналистическим неоплатонизмом, сформировавшийся в период ранней патристики, приобрел классических форм в зрелой патристике и схоластических форм в поздней патристике. Автор показывает, что философия греческой патристики как восточно-христианский неоплатонизм является оригинальным синтезом платонизма, аристотелизма и христианского религиозного мировоззрения, осуществленным для создания единой системы христианской персоналистической метафизики. Собственная философия осознавалась мыслителями греческой патристики как целостная система теоретической и мистико-практической философии, обосновывающие друг друга, и фундируются на христианском вероучении и патристической логике.

Ключевые слова: философия, греческая патристика, неоплатонизм, теология, созерцание.

* * *

УДК 261.7

Троїцька О. М., кандидат філософських наук, доцент, докторант, Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова (Україна, Київ), troizka@ukr.net

КОМУНІКАТИВНО–ДІАЛОГІЧНІ СТРАТЕГІЇ В КУЛЬТУРНО–ОСВІТНІХ ПРАКТИКАХ І ТЬЮТОРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ: ФІЛОСОФСЬКИЙ ВИМІР

Актуалізовано проблему філософського осмислення комунікативних і діалогічних стратегій сучасних культурно–освітніх практик, зокрема – освітні концепції гармонізації життя людини і суспільства, в яких стратегії комунікативної і діалогічної взаємодії суб'єктів займають центральне місце, не будуть імплементавані і реалізовані, з одного боку, без філософського аналізу глибинних механізмів комунікації, діалогу, ціннісно–сміслових компонентів взаємодії і, з іншого боку, без організації усебічної допомоги homo educandus, яка прагне вільного культурно–освітнього зростання удорожжя усього життя. Обґрунтована необхідність і роль фацілітації в управлінні комунікацією і діалогом, схарактеризовані основні типи комунікативних стратегій (презентаційна, маніпуляційна, конвенціональна, опозиційна), розкриті суть, значення конвенції як типу комунікації, що відповідає викликам часу.

Ключові слова: комунікативна дія, комунікативна стратегія, конвенція, консенсус, конструкт, фацілітація.

Актуальність дослідження і постановка проблеми пов'язана із пошуком нових шляхів соціокультурного розвитку людства, утвердження ціннісно–сміслові системи світоглядних координат, що вимагає подальший розвиток сучасного мінливого світу і виживання людства загалом. Культурно–освітні концепції, стратегії й програми гармонізації життя людства, в яких взаємодія суб'єктів соціуму посідає чільне місце, не стануть продуктивними без філософського аналізу глибинних механізмів інтерсуб'єктивного руху людини та наслідків розгорнутих сьогодні комунікації й діалогу. Саме ціннісно–сміслова орієнтація діяльності, зокрема культурно–освітньої, визнання багатомірності та людиновимірності цієї

діяльності людини закономірно спрямовують гуманітарні дослідження на вивчення міцного зв'язку усіх сфер буття людини в органічній цілісності, де комунікація і діалог постають системоутворюючими чинниками й конструктами побудови континууму теорії й практики, науки і освіти, свободи і партиципації, розмаїття культур і утвердження ненасильницького миру.

Більш того, зміни соціально-економічного, соціально-політичного, культурного і духовного життя особистості і суспільства актуалізують проблеми управління в будь-якій соціальній діяльності, яка була би адекватною потребам зростання і збагачення людини і соціуму, вимагають переорієнтації стратегій і тактик управління на урахування активності людини, яка в значній мірі прагне самостійно здійснювати рух до культурності у процесі навчання і самовдосконалення упродовж життя. Особистість, яка не вбачає смислу життя без культурно-освітнього зростання, ми називаємо «*homo educandus*». Але на усіх етапах її зростання потрібна і доцільна компетентна, і емпатична допомога, наставництво, коучинг, фасилітація, тьюторство.

Найбільш виразно зазначена вище діяльність людини виявляється у культурно-освітньому просторі, який останнім часом розгортається активно, причому співпраця, спільна діяльність, фасилітація, коучинг та тьюторство у культурно-освітній діяльності набувають великого масштабу. У цієї спільній діяльності щодо розвитку складно організованої системи, якою є культурно-освітній континуум, що поєднує цінності і смисли тих, хто навчається, хто навчає, допомагає, впливає тощо, комунікація і діалог набувають величезної значущості.

Разом з тим, перехід навчання, виховання і культурно-освітніх практик з модусу традиційного інституту соціалізації особистості і трансляції досвіду в модус культурно-освітнього конструювання рівноправних суб'єктів взаємодії, в якій комунікація і діалог постають не тільки регуляторами відносин суб'єктів простору, а й способами переконання людини в необхідності кооперації з іншими людьми, засвоєння базових морально-етичних істин, наповнення індивідуального існування смислом, що виникає у процесі осягнення зв'язку свого індивідуального буття з певною цілісністю, значною мірою демонструє недостатність культурно-освітнього менеджменту, здатного вивести життя *homo educandus* з повсякденності.

В умовах демократизації усіх сфер суспільного життя арсенал стратегій і технологій освіти, який використовувався у минулу добу, не може задовольняти людину, яка прагне вільного саморозвитку, поваги й співпраці. З іншого боку, зростання особистості в культурно-освітньому просторі, вимагаючи компетентного рівня допомоги цьому зростанню як цілісній, комплексній діяльності, не може здійснюватися без онтологічного, теоретико-пізнавального, аксіологічного, праксеологічного або духовно-практичного супроводу, насамперед діяльності тьюторів.

Метою статті визначено філософський аналіз підсилення комунікативних і діалогічних стратегій сучасних культурно-освітніх практик та тьюторської діяльності. Методи дослідження представлено як аналітичним, так і феноменологічним блоком, що уможливило трансдисциплінарний філософський підхід до проблемно-орієнтованої розвідки.

Аналіз досліджень проблеми зумовлений позицією щодо визнання найважливішої ролі у цій «справі» філософії освіти, як концептуальної і методологічної основи переведення освіти на нові стратегії. Отже, звернення уваги на розробку філософських аспектів комунікації й діалогу є доречним. Етико-моральні аспекти комунікації й діалогу широко представлено в працях К.-О. Апеля, Е. Берна, В. Біблера, М. Бахтіна, І. Кагана, В. Лоренца, В. Малахова, А. Єрмоленка, Ю. Габермаса, К. Ясперса та інших філософів. Грунтовне розкриття функцій комунікації й діалогу як регуляторів відносин суб'єктів суспільства, визначення принципів соціально-філософського аналізу та методології дослідження складових комунікації й діалогу значно збагатили як науку і практику стратегічного управління соціальними і культурно-освітніми процесами, так і технології спрямування саморуху людини до інтелектуальності, моральності і духовності. Проте прикладні розробки, в яких би вченими було запропоновано механізми і алгоритми управління або здійснення комунікації й діалогу саме в наш час і в конкретному контексті, не є достатніми. Слід згадати роботи авторів, які безпосередньо і предметно експлікували сутність комунікації й діалогу як шляхів консолідації спільнот різного рівня у конкретних формах, зокрема в соціально-культурному просторі і різних ситуаціях управління. Це праці таких вчених, як Г. Балл, В. Бех, Ю. Габермас, Г. Щедровицький, А. Шюц, А. Єрмоленко, К. Ясперс та ін.

У той же час поширені практики культурно-освітнього спрямування, до яких залучається все більше і більше людей, а також дії значної кількості людей, які здійснюють тьюторство й коучинг, все ж таки часто залишаються за межами цих напрацювань і продовжують враховувати тільки повсякденний досвід та «життєвий світ». Такий стан справ уможливило «сковзання» пошуків конструктиву в бік профанації, спрощення ситуації. Звідси ці практики й дії позбавляють взаємодію інтелектуального й ціннісно-сміслового наповнення.

До основних результатів дослідження слід віднести, насамперед, аналіз способів комунікації й діалогу у вигляді комунікативних та діалогічних стратегій, відносно сталих елементів культури, які є важливими способами конструювання саморозвитку особистості та різних форм соціальних відносин. Цей аналіз свідчить про необхідність розгляду будь-якої діяльності, у тому числі тьюторської, скрізь призму не стільки компонентів діяльності, як такої, та її функцій, а скільки в концептуальному вимірі дій власне людини.

Слід додати, що розробці концептуальних засад нового культурно-освітнього менеджменту, теоретичному обґрунтуванню нових технологій управління, що відзначають його цілеспрямованість на допомогу саморозвитку особистості, присвячено багато філософських і педагогічних праць (М. Альберт, В. Бех, П. Дракер, В. Крижко, М. Мескон, А. Попов, Ф. Хедоурі та ін.). Проте концептуалізація управління не стала ще методологією і теорією ані наукових (предметно орієнтованих) досліджень, ані культурно-освітніх практик управління комунікацією і діалогом в освіті, де переважають фрагментарні, епізодичні, ситуативні методи.

Саме філософська точка зору експлікую повною мірою сутність дії людини, зокрема *homo educandus*, оскільки дія, як найпростіша форма постійно оновлюючого

процесу діяльності, являє собою нерозривну, динамічно відтворювану складову діяльності. Не заглиблюючись у філософсько-психологічні концепції діяльності як форми активного ставлення людини до світу з метою його перетворення, слід зазначити, що діяльність, головною характеристикою якої постає усвідомленість, морфологічно складається з портрету діяльності, мотивів, задач, дій, операцій тощо, де соціальні дії постають найпростішими одиницями діяльності. Саме ці аспекти знайшли відображення у працях М. Вебера, Ф. Знанецького, Т. Парсонса, Ю. Габермаса та інших дослідників [3, с. 194].

Акцент на морфологічному аспекті діяльності, як свідчить досвід і аналіз практик, як правило призводить до фрагментарної діяльності, коли справжні її характеристики (цілепокладання, предметність, універсальність, творчий і загальнозначущий характер тощо), а також її внутрішні механізми залишаються за межами аналітичних і операціональних дій. У такий спосіб розуміння не дозволяє ідентифікувати діяльність і дії, які визначаються психологами як «цілеспрямоване перенесення руху й інформації від одного учасника взаємодії до іншого... (безпосередні – контактні, опосередковані – дистантні) [7, с. 69].

Отже, на відміну від структури діяльності, яка має бути основою в вибудовуванні тьюторських стратегій, слід також мати на увазі функціонально відокремлені елементи дій:

- елемент, що спричиняє дію, до якого входять влючає потреби та інтереси суб'єктів, які ініціюють й спрямовують дію;

- інформаційно-регулятивний, що створюється множиною різноманітних ідеальних програм і моделей дій;

- операціональний, в якому спонукальні мотиви перетворюються в фізичні дії суб'єкта і здійснюються із втратою енергії;

- результативний, в якому дії суб'єкта об'єктивуються, набуваючи форм існування, відмінних від суб'єкта.

У цьому стані результат дії, як зазначають В. Кржевов, В. Кузнецов, О. Оганов, А. Панарін, А. Разін та інші філософи, співвідноситься з потребами та інтересами, а також з цілями і мотивами суб'єкта, а тому результат може розглядатися як новий компонент об'єктивної ситуації, в якій перебуває суб'єкт і характеристики якої він має враховувати у нових циклах діяльності [8, с. 520].

Систематизація досвіду, типів і певних результатів діалогічної діяльності та комунікативної раціоналізації як форми комунікативної багатфункціональної взаємодії суб'єктів культурно-освітнього простору засвідчили необхідність обов'язкового включення до стратегії тьюторської діяльності, що містить супровід та підтримку самоосвіти людини, а також використовує інструментарій розкриття потенціалу людини і розвитку її здатностей, талантів в усіх сферах життя, культурно-насиченого супроводу і цінісно-смакових конструктів.

У цьому сенсі комунікація та діалог стають важливими не тільки в забезпеченні стабільного розвитку суспільства і людини, але й в онтологічному призначенні, оскільки вони здатні сформувати уявлення про процеси реального світу та очікувань майбутнього. Слід зазначити, що сучасний культурно-освітній простір характеризується постійним розширенням, прискоренням, зміцненням комунікаційних зв'язків та їх інтернаціоналізацією. Вони залучають до

комунікації й діалогу все більше й більше людей різних культур, технологій спілкування, що уможливають неформальну комунікацію, діалог поза контролем з боку соціальних інституцій та вільні особистісні репрезентації тощо. Поза суспільними інститутами, які виступають формами регулювання соціальних відносин, змістом яких є діалог, з'являються нові структури, що «працюють» на почуття приналежності до тієї чи іншої спільноти.

Сприймаючи беззаперечно ствердження про те, що комунікація відображається в стратегіях і технологіях, реалізація яких пов'язана із значними цілями та завданнями, слід зазначити, що у формах соціально-культурного вибору, в діях людини відображаються також певний тип мови, її смисл, цінності й уподобання особистостей. Діалог же в культурно-освітньому просторі постає динамічним чинником його збалансованості, встановлення рівноправної участі суб'єктів у запобіганні конфліктності, дестабілізації й ентропії.

Як було вже зазначено вище, демонструючи велику кількість культурно-освітніх проектів, наш час засвідчує, з одного боку, зростання дослідницьких намагань спрямувати наукові пошуки до конструктивізму, а з іншого боку, підвищення активності особистості, яка навчається упродовж життя. Такий стан речей все більше вимагає культурно-освітньої фацилітації як «підвищення швидкості або продуктивності діяльності індивіда внаслідок уявної або реальної присутності іншої людини або групи людей (без втручання в його дії), які виступають як суперники або спостерігачі за його діями... Іноді реальна або уявна присутність інших, що не втручаються в дії індивіда, призводить до погіршення результатів діяльності. Це явище одержало назву соціальної інгібіції (пригнічення) [7, с. 331].

Разом з тим, ми ведемо мову про кваліфіковане тьюторство, яке повинно цілеспрямовано і продуктивно допомагати участю в самозростанні особистості. У свою чергу, тьютор має бути підготовленим не тільки до розуміння сутності, типів і характеру комунікативних і діалогічних стратегій, але й до осягнення особистісних механізмів саморозвитку, зокрема особистісних конструктів.

Відомо, що філософія конструктивізму будується «... на відмові від ілюзії оригінальності, тобто співвіднесенні первинного авторства і первинної заданості подій... Отже, переорієнтація постмодернізму з ідеї «твору» на ідею «концепція», що фактично означає спрямованість на осягнення саморуку художнього твору в площині культурних смислів» [5, с. 499–500], поступово, на нашу думку, змістилася в культурно-освітні практики і наукові розвідки. У іншому філософському словнику А. Грицанов, підтверджуючи цю думку, додає, що «... конструкція фактично є дослідницьким вектором... [4, с. 237]. До переходу на позиції конструктивізму в дослідженнях і практиках закликає український філософ С. Дацюк, вказуючи на переваги цього підходу (наявність і значущість ситуацій істини, достовірність, логічність, грамотність, відвертість, очевидність, прагматичність тощо) [2].

Можна не погоджуватися з таким широким тлумаченням концепту постмодерністської філософії – «конструкція». Але якщо не враховувати можливі «втручання» екзистенціалів, заснованих на нефілософських і ненаукових світоглядних позиціях суб'єктів комунікативної та

діалогічної дії, втрачається активність людини і навіть зчезають певні продуктивні способи, засоби та прийоми. Намагаючись зрозуміти світ та іншу людину, особистість весь час стикається з новими проблемами, які вимагають відмови від попередніх поглядів, тому конструкти дозволяють поступово рухатися у світі предметів шляхом здійснення логічних операцій, інтерпретації до взаєморозуміння.

Це стає найбільш очевидним, якщо мова йде про комунікативні і діалогічні стратегії, до формування яких залучається значна кількість суб'єктів культурно-освітнього простору (учні або студенти, учителі, науковці, викладачі, керівники культурно-освітніх інституцій, представники державної влади, органів місцевого самоврядування, політичних партій, суспільних організацій, національно-культурних рухів, ЗМІ тощо).

Ряд дослідників комунікації і діалогу зосередили увагу на типах і засобах їх проведення та визначили наступні типи комунікативних стратегій з філософської точки зору:

– презентація як відкритий, пасивний спосіб соціальної комунікації (Т. Бородіна характеризує презентацію як пасивний спосіб, можливо, тому, на нашу думку, що презентація не передбачає виявлення суперечностей, дискусій і навіть діалогу під час її проведення, хоча діалог може бути автентичним і передбачати неабияку активність);

– маніпуляція як прихований й активний спосіб впливу на суб'єкта;

– конвенція, що забезпечує через ланцюг консенсусів змістовий договір між різними сегментами середовища або в межах одного сегмента;

– опозиція як реакція контрагенту на ту чи ту позицію (часто на маніпулятивні дії) [1].

Як би мова не йшла про тьютерську допомогу у конструюванні комунікації й діалогу, що передбачає цілеспрямований вплив на *homo educandus*, то можна було би до цих стратегічних типів додати тільки засоби кожного типу (для презентації – повідомлення, для маніпуляції – неаргументоване повідомлення, для конвенції – діалог, для опозиції – полеміка та інше), але тьютерські технології слід оцінювати як технології.

По-перше, вони не можуть не передбачати і не «закладати» в мету, зміст і механізми комунікативної стратегії смисл комунікації й діалогу як розуміння і взаєморозуміння суб'єктів комунікації. У цьому контексті, нам здається, дві стратегії (маніпуляція і опозиція) мають бути виключені з арсеналу знаходження консенсусу, а відтак – й з планування та моделювання тьютерської діяльності. Це, звичайно, не означає, що їх немає у реальності. Проте без консенсусу, який передбачає прийняття рішення і стратегічні кроки, що ураховують досвід кожної із спільнот без утиснення інтересів жодної сторони, ніяка тьютерська діяльність неможлива.

По-друге, потребує чіткого визначення, особливо якщо мова йде про міжкультурну комунікацію, ідейна спрямованість комунікативної стратегії, яка може відображати різні інтерсуб'єктивні інтенції: мультикультуралізм, інтернаціоналізм, націоналізм, крос-культуралізм, інтеркультуралізм з їх модифікаціями і контекстуальними ознаками.

По-третє, будь-яка стратегія має спиратися на пріоритети та основоположні принципи, а також ураховувати контекстуальні зміни. На основі аналізу проблем

стратегічного управління в умовах глобалізації, які розкрито білоруськими вченими [6, с. 544–545], ми спробували окреслити основні засади комунікативних стратегій в культурно-освітньому просторі, що здатні уможливити:

– приведення розуміння цінностей і соціокультурних орієнтацій у відповідність з техніко-технологічним балансом суспільства, його культурно-освітнім, духовним розвитком та консолідованим поступом;

– утвердження у свідомості суб'єктів комунікації постулату про управління людьми як автономними суб'єктами;

– сприйняття інноваційних технологій створення нових соціальних структур, нових економічних систем тільки на основі самоорганізації суспільства і природи;

– зміна технократичної орієнтації суб'єктів на творчу, гуманістичну діяльність і розвиток індивідуально-особистісних якостей людини;

– консолідацію різних соціально-культурних спільнот та спрямування їх активності на вирішення як актуальних проблем сучасного світу, так і конкретно-контекстуальних задач збереження природного середовища, культурного змаїття і рівня життя людини тощо.

Підсумовуючи вищезазначене, слід підкреслити, що у статті ще раз актуалізовано питання переходу навчання і виховання людини в культурно-освітній простір як континуум або єднання науки і освіти, освіти і культури, ціннісних орієнтацій та індивідуальних інтенцій, прагнень *homo educandus* і цілеспрямованої діяльності інституцій цього простору, усіх суб'єктів, які презентують розмаїття культур, а також єдність стратегій саморозвитку особистості і технологій співпраці та співробітництва з нею в культурно-освітньому просторі. Цей перехід не є можливим тільки без комунікації, що має на меті взаєморозуміння її учасників, і діалогу як конструкту, що уможливляє розуміння, але й без філософського осмислення процесів комунікації, діалогу, комунікативних стратегій і способів їх здійснення, зокрема в тьютерській діяльності. Ігнорування філософських постулатів щодо управління комунікацією і діалогом позбавляє результати комунікативної стратегії і тактики концептуальних засад (мета, завдання, принципи, пріоритети), що абсолютно логічно призводить до втрати ціннісно-сміслових координат життя людини. Визначення конвенції як найбільш перспективної стратегії комунікації й діалогу зумовлює необхідність розгляду у подальших дослідженнях саме цієї проблематики.

Список використаних джерел

1. Бородіна Т. В. Социальный диалог: коммуникативные стратегии личностной репрезентации общественных отношений. – Электронный ресурс: <http://cheloveknauka.com/sotsialnyy-dialog-kommunikativnye-strategii-lichnostnoy-reprezentatsii-obschestvennyh-otnosheniy#ixzz3ZHassy/>
2. Дацюк С. Українська правда. – 2012. – 25 червня. – Електронний ресурс: <http://blogs.pravda.com.ua/authors/datsuk/4fe7fe8e49e02f/view/print/>
3. Кондрашов В. А. Новейший философский словарь / В. А. Кондрашов, Д. А. Чекалов, В. Н. Копорулина; под общ. ред. А. П. Ярещенко. – Изд. 3-е. – Ростов н /Д.: Феникс, 2008. – 668 с.
4. Новейший философский словарь. Постмодернизм / Главный научн. редактор и составитель А. А. Грибанов. – Мн.: Современный литератор, 2007. – 816 с.
5. Новейший философский словарь: 3-е изд., исправл. – Мн.: Книжный Дом, 2003. – 1280 с.
6. Современные глобальные трансформации и проблема исторического самоопределения восточнославянских народов / Ч. С. Кирвель [и др.]; под ред. д-ра философ. наук, проф.

Ч. С. Кирвеля. – 3-е изд., перераб. и доп. – Минск: Четыре четверти, 2010. – 548 с.

7. Українсько-російський психологічний тлумачний словник / Авт.-упор. В. М. Копоруліна. – Х.: Факт, 2006. – 400 с.

8. Философия / Под ред. А. Ф. Зотова, В. В. Миронова, А. В. Разина. – 6 изд., перераб. и доп. – М.: Академический Проект, 2009. – 688 с.

References

1. Borodina T. V. Social'nyj dialog: kommunikativnye strategii lichnostnoj reprezentacii obshhestvennyh otnoshenij. – Elektronnyj resurs: <http://cheloveknauka.com/sotsialnyj-dialog-kommunikativnye-strategii-lichnostnoj-reprezentacii-obshchestvennyh-otnoshenij#ixzz3ZHassy/>

2. Dacijuk S. Ukrai'ns'ka pravda. – 2012. – 25 chervnja. – Elektronnyj resurs: <http://blogs.pravda.com.ua/authors/datsuk/4fe7fe8e49e02f/view/print/>

3. Kondrashov V. A. Novejšij filosofskij slovar' / V. A. Kondrashov, D. A. Chekalov, V. N. Koporulina; pod obshh. red. A. P. Jareshhenko. – Izd. 3-e. – Rostov n /D.: Feniks, 2008. – 668 s.

4. Novejšij filosofskij slovar'. Postmodernizm / Glavnyj nauchn. redaktor i sostavitel' A. A. Gricanov. – Mn.: Sovremennyj literator, 2007. – 816 s.

5. Novejšij filosofskij slovar': 3-e izd., ispravl. – Mn.: Knizhnyj Dom, 2003. – 1280 s.

6. Sovremennye global'nye transformacii i problema istoricheskogo samoopredelenija vostochnoslavjanskikh narodov / Ch. S. Kirvel' [i dr.]; pod red. d-ra filosof. nauk, prof. Ch. S. Kirvelja. – 3-e izd., pererab. i dop. – Minsk: Chetyre chetverti, 2010. – 548 s.

7. Ukrai'ns'ko-rosijs'kyj psihologichnyj tлумachnyj slovnyk / Avt.-upor. V. M. Koporulina. – H.: Fakt, 2006. – 400 s.

8. Filosofija / Pod red. A. F. Zotova, V. V. Mironova, A. V. Razina. – 6 izd., pererab. i dop. – M.: Akademicheskij Proekt, 2009. – 688 s.

Troitska O. M., Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor, doctoral student of Dragomanov National Pedagogical University (Ukraine, Kyiv), troizka@ukr.net

Communicative-dialogic strategies in cultural-educational practices and tutorial activity: philosophical dimension

In the article the problem of philosophical comprehension of communicative and dialogic strategies of cultural-educational practices, including necessary for the modern society the tutorial activity, is actualized. It is proved that cultural-educational conceptual ideas of human's life and society harmonization where the strategies of communicative and dialogic interaction of subjects take the central position will not be implemented and fulfilled. On the one hand, it will happen without the philosophical analysis of deep mechanisms of communication, dialogue, axiological components of interaction and, on the other hand, without organization of extensive help to homo educandus who strives for free cultural-educational growth during all the life. The necessity and role of facilitation in communication and dialogue management is justified; the main types of communicative strategies are characterized (presentational, manipulation, conventional, opposing ones); the essence and meaning of convention is shown as a type of communication corresponding to today challenges.

Keywords: communicative action, communicative strategies, convention, consensus, construct, facilitation.

Троїцкая Е. М., кандидат философских наук, доцент, докторант, Национальный педагогический университет им. М. П. Драгоманова (Украина, Киев), troizka@ukr.net

Коммуникативно-диалогические стратегии в культурно-образовательных практиках и тьюторской деятельности: философское измерение

Актуализирована проблема философского осмысления коммуникативных и диалогических стратегий культурно-образовательных практик, в том числе в необходимой для современного образования тьюторской деятельности. Доказано, что культурно-образовательные концепции гармонизации жизни человека и общества, в которых стратегии коммуникативного и диалогического взаимодействия субъектов занимают центральное место, не будут имплементированы и реализованы, с одной стороны, без философского анализа глубинных механизмов коммуникации, диалога, ценностно-смысловых компонентов взаимодействия и, с другой стороны, без организации всесторонней помощи homo educandus, который стремится к свободному культурно-образовательному росту на протяжении всей жизни. Обоснована необходимость и роль факультатива в управлении коммуникацией и диалогом, охарактеризованы основные типы коммуникативных стратегий (презентационная, манипуляционная, конвенциональная, оппозиционная), раскрыты сущность, значение конвенции как типа коммуникации, что соответствует вызовам времени.

Ключевые слова: коммуникативное действие, коммуникативные стратегии, конвенция, консенсус, конструкт, факультатив.

УДК 1:37.017(477)

Заблюцька Ю. В.,
аспірантка кафедри соціальної філософії,
філософії освіти та освітньої політики, Національний
педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова
(Україна, Київ), yuliazablotskaya@gmail.com

ОСОБИСТІСНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА ЖИТТЄВІ СТРАТЕГІЇ СУЧАСНОГО СТУДЕНТСТВА УКРАЇНИ

Розглядаються основні інноваційні напрямки у вищій школі у вихованні фахівців майбутнього та формуванні їх життєвих стратегій у рамках компетентнісного підходу.

Ключові слова: вища школа, життєві стратегії, компетентність, інтелект.

У сучасному динамічному та мінливому світі стають загальноновизнаними цінностями інформація, знання, творчий характер праці, інтелектуальні продукти та технології, поєднання корисного з естетичним тощо. Серед інституцій, що покликані відповідати цим тенденціям, одне з перших місць посідає вища освіта. В українському суспільстві – як й у будь-якому іншому сучасному суспільстві – покликанням та соціальними завданнями системи вищої освіти є належне відтворення інтелектуальної, творчої та управлінської еліти, забезпечення безперервності національної традиції, спадкоємності культури та спеціальних знань, підготовка швидкої адаптації молодого покоління до умов мінливого суспільства і до вимог практичної роботи у близькому майбутньому.

Світ стрімко змінюється. Багато усталених сценаріїв успішної кар'єри та уроки вчорашнього досвіду сьогодні вже не відповідають складності та темпам соціальної динаміки. Зміни відбуваються в усіх сферах – і водночас. Складність і варіативність форм адаптації студентства до цих змін пов'язана багато в чому із тим, що і сама система вищої освіти перебуває в умовах кризових випробувань та майже невпинного реформування. Натомість саме забезпечення належних інноваційних трансформацій у вищій школі може озброїти молодих людей ефективними компетентностями для самореалізації, для пошуку належного місця в роботі та в житті взагалі.

За сучасних умов саме компетентісний підхід привертає дедалі більшу увагу як теоретиків освіти, так і практиків усіх ланок (включаючи початкову і середню освіту). Новий підхід до підготовки фахівців, спроможних діяти творчо і активно, поєднувати різні кваліфікації і типи інтелекту, стає до порядку денного. У найбільш граничному своєму вигляді цей підхід знаходить своє вираження у пропозиціях взагалі відмовитися від моделі підготовки «спеціалістів» (як орієнтованих на вузький сегмент знань і навичок) – і перейти до підготовки «компетистів» (як таких, що відрізняються інноваційною гнучкістю та володіють універсальними компетентностями). Додамо до цього, що й філософія Болонського процесу також враховує компетентісний підхід, принаймні у оцінці якості результатів освіти, у загальних стандартах освіти тощо. Важливого значення набуває у зв'язку з цим критичний аналіз як вітчизняного досвіду розвитку вищої освіти, так і належна оцінка і імплементація досвіду закордонного.

У сучасній українській науці відповідною проблематикою займається низка відомих вчених, зокрема таких,